

قواعد درس چهارم

ادامه باب های ثلاثی مزید

حروف زائد : ت ، ا

۵- تفاعل

تَكَاتَبَ - تَهَاجَمَ - تَنَازَعَ - تَفَاخَرَ - تَقَاطَعَ

تفاعل

ماضي

تَتَكَاتَبُ - تَتَهَاجَمُ - تَتَنَازَعُ - تَتَفَاخَرُ - تَتَقَاطَعُ

يتفاعل

مضارع

تَكَاتَبْ - تَهَاجِمْ - تَنَازِعْ - تَفَاخِرْ - تَقَاطِعْ

تفاعل

أمر

تَكَاتِبْ - تَهَاجِمِ - تَنَازِعِ - تَفَاخِرِ - تَقَاطِعِ

تفاعل

مصدر

حرف زائد : تکرار عین الفعل

۶- تفعیل

حَرَّمَ - عَدَّلَ - جَمَعَ - كَبَّرَ - عَطَّلَ

فعل

ماضي

يُحَرِّمُ - يُعَدِّلُ - يُجَمِّعُ - يُكَبِّرُ - يُعَطِّلُ

يفعل

مضارع

حَرِّمْ - عَدِّلْ - جَمِّعْ - كَبِّرْ - عَطِّلْ

فعل

أمر

تحریم - عدل - جمع - کبر - عطل

تفعیل

مصدر

حرف زائد : الف

٧ - مُفَاعَلَةٌ

قَاتَلَ - دَافَعَ - حَاصَرَ - سَابَقَ - هَاجَمَ

فَاعِلٌ

ماضى

يُقَاتِلُ - - - -

يُفَاعِلُ

مضارع

قَاتِلٌ - - - -

فَاعِلٌ

أمر

مُقَاتَلَةٌ - - - -

مُفَاعَلَةٌ

مصدر

حرف زائد : همزة

٨ - إِفْعَالٌ

أَحْسَنَ - أَكْرَمَ - أَعَزَمَ - أَجْلَسَ - أَشْرَفَ

أَفْعَلٌ

ماضى

يُحْسِنُ - - - -

يُفْعِلُ

مضارع

أَحْسِنَ - - - -

أَفْعِلُ

أمر

إِحْسَانٌ - - - -

إِفْعَالٌ

مصدر

نکته ۳۸: آنچه در باب های مزید اهمیت دارد توجه به این نکته هست که با ورود یک فعل مجرد به این باب ها دو تغییر ممکن است رخ دهد:

۲- تغییر در معنای آن:

۱- تغییر در شکل فعل مجرد

ذَهَبَ : رفت أَذْهَبَ : بُرد

خَرَجَ : خارج شد اسْتَخْرَجَ : استخراج کرد

نکته ۳۹: همزه امر باب « إفعال » همواره مفتوح است . أفعل - أكرم - أصدق

⌚ امر « تُنقذ » کدام است ؟ (تالیفی)

(۱) أَنقذ (۲) أُنقذ (۳) أَنْقذ (۴) انقذ

نکته ۴۰: گاهی بعضی از فعل های باب مفاعلة مصدر دیگری بر وزن « فعال » هم دارند :

مُقاتلة = قِتل / مُسابقة = سباق / مُدافعة = دفاع

⌚ ما هو المترادف لكلمة « مُسابقة » ؟ (تالیفی)

(۱) سِبقة (۲) سِباق (۳) مُسابق (۴) سابق

نکته ۴۱: فعل مزیدی که در ماضی آن (إنقذ) باشد حتماً از باب « إفتعال » است .

فعل	إنتقم	إنشتر	إنتصر	إنتظر	إنتخب	إنتفع
معنی	انتقام گرفت	پخش شد	پیروز شد	إنتظر	برگزید	سود بردند
شکل مجرد	نقم	نشر	نصر	نظر	نخب	نفع

⌚ من أيِّ بابِ فعلٍ « ينتظرون » ؟ (تالیفی)

(۱) استفعال (۲) افتعال (۳) إفعال (۴) انفعال

نکته ۴۲: ماضی و امر دو باب « تَفَعَّلُ و تَفَاعَلُ » در صیغه های (۲ و ۳ و ۶) یکسان است :

ماضی : هو تَكَلَّمَ - هما تَكَلَّمَا - هم تَكَلَّمُوا - هی تَكَلَّمَتْ - هما تَكَلَّمْتَا - هنَّ تَكَلَّمْنَ

امر: أَنْتَ تَكَلَّمْ - أَنْتَمَا تَكَلَّمَا - أَنْتُمْ تَكَلَّمُوا - أَنْتِ تَكَلَّمِي - أَنْتَمَا تَكَلَّمَا - أَنْتِنَّ تَكَلَّمْنَ

⌚ عَيْنِ الصَّحِيحِ : (تَأْلِيفِي)

۱- أَنْتَمَا تَكَلَّمْتَا : أمر
۲- هُنَّ تَكَلَّمْنَ : ماضٍ

۳- هَمَا تَكَلَّمْتَا : أمر
۴- أَنْتَمَا تَكَلَّمَا : ماضٍ

نکته ۴۳: فعلهای « أَنْصَفَ (با عدالت رفتار کرد) ، أَنْقَذَ (نجات داد) ، أَنْجَزَ (انجام داد) ، أَنْقَصَ (ناقص

و کم کرد) ، أَنْفَقَ (انفاق کرد) ، أَنْتَجَ (تولید کرد) ، أَنْكَرَ (نشناخت) ، أَنْذَرَ (هشدار داد) » از باب

«إِفْعَال» هستند نه بابهای «انفعال» و «افتعال»

و نیز فعل های إِسْتَكَنَّ (خوار شد) ، إِسْتَمَعَ (گوش داد) از باب «افتعال» اند نه «

استفعال» ⌚

مِنْ أَىِّ بَابِ فِعْلٍ « أَنْتَجَ »؟ (تَأْلِيفِي)

۱) استفعال ۲) افتعال ۳) إِفْعَال ۴) انفعال

⌚ مِنْ أَىِّ بَابِ فِعْلٍ « يَسْتَمْعُونَ »؟ (تَأْلِيفِي)

۱) استفعال ۲) افتعال ۳) إِفْعَال ۴) انفعال

نکته ۴۴: دقت داشته باشیم که هر یک از این فعل های مزید بجز « تَفَعَّلُ و تَفَاعُلُ » در صرف صیغه های مثنی ، جمع مذکر و مؤنث (ماضی و امر) فقط یک حرکت اِختلاف دارند . در تشخیص آنها نباید اشتباه کنیم :

باب	ماضی	امر
إفعال	أَكْرَمَا - أَكْرَمُوا - أَكْرَمْنَ	أَكْرِمَا - أَكْرِمُوا - أَكْرِمْنَ
تفعیل	نَزَّلَا - نَزَّلُوا - نَزَّلْنَ	نَزِّلَا - نَزِّلُوا - نَزِّلْنَ
مُفاعلة	سَابَقَا - سَابَقُوا - سَابَقْنَ	سَابِقَا - سَابِقُوا - سَابِقْنَ
إنفعال	إِنْقَلَبَا - إِنْقَلَبُوا - إِنْقَلَبْنَ	إِنْقَلِبَا - إِنْقَلِبُوا - إِنْقَلِبْنَ
إفتعال	إِحْتَرَمَا - إِحْتَرَمُوا - إِحْتَرَمْنَ	إِحْتَرِمَا - إِحْتَرِمُوا - إِحْتَرِمْنَ
إستفعال	إِسْتَخْرَجَا - إِسْتَخْرَجُوا - إِسْتَخْرَجْنَ	إِسْتَخْرِجَا - إِسْتَخْرِجُوا - إِسْتَخْرِجْنَ

وبلاگ: <http://newarabic.persianblog.ir>

تلگرام: <https://telegram.me/newarabic>

تلفن: ۰۹۳۸۰۰۱۱۳۸۵